



*Cilt / Volume: 13, Sayı / Issue: 25, Sayfalar / Pages: 327-345*

Araştırma Makalesi / Research Article

Received / Alınma: 16.03.2023

Accepted / Kabul: 19.04.2023

## TÜRKİYE'DE SEÇİM BARAJININ DÜŞÜRÜLMESİNİN YEREL YÖNETİMLERDE KATILIMA ETKİSİ

Veysel EROL<sup>1</sup>

Ahmet KAYAN<sup>2</sup>

### Öz

Demokrasi anlayışının benimsendiği siyasal sistemlerde halkın tercihinin meclise yansması seçimler aracılığıyla sağlanmaktadır. Seçimler, demokratik olsun ya da olmasın hemen hemen bütün siyasal sistemlerde en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de demokrasinin zorunlu bir gereği olan seçim ve seçim sistemleri büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de genel seçimlerde seçim sistemlerinin önemli bir türü olan yüzde on barajlı nispi temsil sistemi uygulanmakta ve genel seçim dönemlerinde uygulanan bu yüksek barajlı seçim sistemi, özellikle demokratik hukuk devlet ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle uzun bir süredir tartışılmaktaydı. Dolayısıyla Türkiye’de 2022 yılında yüzde on seçim barajının, yüzde yediye düşürülmesiyle birlikte genel seçimlerde önemli değişikliklerin meydana gelmesi beklenmektedir. Ancak “temsilde adalet” ilkesinin de bir gereği olarak, seçim barajının yalnızca genel seçimlerde değil, yerel seçimlerde de en az yüzde yediye düşürülmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de genel seçimler yanında yerel seçimlerde de seçim barajının yüzde yediye düşürülmesi halinde bu değişikliğin yerel katılıma olabilecek etkisi ele alınmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Seçim, Seçim Sistemleri, Seçim Barajı, Yerel Katılım, Temsilde Adalet.

<sup>1</sup>Dr., Harran Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, E-posta: veysel.erol43@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6949-768X.

<sup>2</sup>Doç. Dr., Harran Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, E-posta: akayan2002@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7777-7403.

### Atıf/Citation

Erol, V. & Kayan, A. (2023). Türkiye’de seçim barajının düşürülmesinin yerel yönetimlerde katılıma etkisi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(25), 327-345.

## THE EFFECT OF LOWERING THE ELECTION DAM IN TURKEY ON PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENTS

### *Abstract*

In political systems where the understanding of democracy is adopted, the reflection of the people's choice to the parliament is provided through elections. Elections are one of the most discussed issues in almost all political systems, whether democratic or not. As in many countries, elections and electoral systems, which are a mandatory requirement of democracy in Turkey, are of great importance. Proportional representation system with a ten percent threshold, which is an important type of electoral systems, is applied in general elections in Turkey, and this high threshold electoral system applied during general election periods has been discussed for a long time, especially on the grounds that it violates the democratic rule of law. Therefore, with the reduction of the ten percent election threshold to seven percent in 2022, significant changes are expected in the general elections in Turkey. However, as a requirement of the principle of “justice in representation”, the electoral threshold should be reduced to at least seven percent not only in general elections but also in local elections. In this study, the effect of this change on local participation is discussed if the election threshold is reduced to seven percent in local elections as well as general elections in Turkey.

**Keywords:** Election, Election Systems, Election Dam, Local Participation, Justice in Representation.

### 1. GİRİŞ

Siyaset biliminin en önemli kavramlarından biri olarak karşımıza çıkan demokrasi kavramına, farklı anlamlar atfedilse de bu kavram kısaca, halkın kendi kendini yönetmesine imkân sağlayan bir yönetim şeklini ifade etmektedir. Halk tarafından belirlenen yönetim mekanizmalarının hem siyasi hem de idari anlamda göreve gelmesini sağlayan temel araç ise seçimlerdir. Dolayısıyla seçimler, demokrasi anlayışına sahip siyasal sistemlerde en önemli ve vazgeçilmez uygulamaların başında gelmektedir.

Seçim sistemleri genel olarak, çoğunluk, nispi ve karma seçim sistemleri olmak üzere üç temel gruba ayrılmaktadır. Seçim sistemlerinin belirlenme sürecinde özellikle “temsilde adalet ve yönetimde istikrar” ilkeleri ön planda tutulmaktadır. Demokratik kurallar çerçevesinde yapılan seçim uygulamaları, ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte özellikle nispi temsil seçim sistemi, daha yaygın bir şekilde tercih edilmektedir. Nitekim birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de seçimlerde nispi temsil sistemi uygulanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren birçok seçim sistemi uygulansa da gerçek anlamda seçimlerin, 1945 yılından sonra çok partili hayata geçmesiyle birlikte başladığı söylenebilir. Türkiye’de 1961 yılından (1965 seçimleri hariç) günümüze ise nispi temsil sisteminin d’Hondt türü uygulanmaktadır. Türkiye’de d’Hondt nispi temsil yöntemiyle birlikte çevre barajlı (1961 seçimi), barajsız (1969, 1973 ve 1977 seçimleri), çift barajlı (ülke ve bölge-1983 seçimi) ve çift barajlı + kontenjan (1987 ve 1991 seçimleri) olmak üzere farklı seçim sistemleri de uygulanmıştır. Türkiye’de 1995 genel seçimlerinden 2018 genel

seçimlerine kadar ise yüzde on ülke seçim barajlı d’Hondt nispi temsil sistemi tercih edilmiştir.

Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye’de genel seçimlerde uygulanan yüzde on barajlı seçim barajının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Geçmiş dönemlerde uygulanan yüzde on seçim barajından dolayı birçok siyasi parti ve siyasi görüş mecliste temsil edilebilme imkânı bulamamıştır. Dolayısıyla bu uygulama, özellikle “temsilde adalet” ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle uzun bir süre tartışma konusu olmuştur. Genel seçimlerde uygulanan seçim barajına yönelik en önemli değişikliklerden birisi ise 2022 yılında gerçekleştirilmiş ve seçim barajı yüzde ondan, yüzde yediye düşürülmüştür. Ancak 1984 tarihli “2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”unun 2. maddesinde belirtildiği üzere, yerel seçimlerde uygulanan yüzde on barajlı seçim sistemi devam etmektedir. Dolayısıyla seçim barajı ile ilgili yapılan bu yeni düzenleme yerel seçimleri değil, yalnız genel seçimleri etkileyecektir.

Demokrasinin ülke düzeyindeki önemi, genel seçimlerde olduğu gibi yerel düzeyde de aynı öneme sahiptir. Dolayısıyla seçim barajının yalnızca genel seçimlerde değil, yerel seçimlerde de en az yüzde yediye indirilmesi gereklilik olmaktan çok bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, seçim barajının yerel seçimlerde de yüzde yediye indirilmesinin yerel katılıma olabilecek etkisini incelemek ve ortaya koyabilmektir. Bu amaçla çalışmada, öncelikle seçim sistemlerinin kavramsal çerçevesi ele alınmaktadır. Ardından Türkiye’de uygulanan yerel seçim sistemlerine değinilmektedir. Daha sonra ise seçim barajının düşürülmesinin yerel yönetimlerdeki katılıma olabilecek etkisi üzerinde durulmaktadır.

## 2. SEÇİM SİSTEMLERİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Seçim kavramı kısaca, sunulan birçok alternatif arasında yapılan tercih anlamına gelmektedir. Siyaset bilimi terminolojisi açısından ise seçim kavramı, yönetilenlerin yönetenleri özgür bir iradeyle seçtikleri işleme denilmektedir. Seçimler, hemen hemen her ülkede herkesin ilgisini çeken en önemli konuların başında gelmektedir. Bu ilgi özellikle seçim dönemleri yaklaştığında daha da fazla artmaktadır.

Seçimlerin en temel işlevi, yönetilenlerin temsilini sağlamak (Cotteret & Emeri, 1991, s. 89) ve yönetimde istikrarı sağlamaktır. İlk seçimlerin yapılmaya başlamasının üzerinden yaklaşık olarak 200 yıl geçmesine rağmen günümüzde oldukça yaygınlaşmıştır. Seçimler, ister demokratik olsun ya da olmasın hemen her siyasal sistemde önemsenen temel konuların

arasında yer almaktadır. Seçim sistemi kavramı hem geniş hem de dar anlamda kullanılmaktadır. Geniş anlamda seçim sistemi, herhangi bir ülkedeki seçmen ve adayların belirlenmesinden, oyların kullanılmasına, oyların sayılmasından, seçimlerde kullanılan oylara uygulanacak yöntem ve tekniklere, temsilcilerin belirlenmesine ve seçimlerin denetlenmesi biçimine kadar giden süreci kapsamaktadır. Dar anlamda ise seçim sistemi, geniş anlamdaki seçim sisteminin bir parçası konumunda, kullanılan geçerli oylara uygulanacak seçim yöntem ve tekniklerini kapsamaktadır. İster geniş, isterse dar anlamda kullanılsın seçim sistemleri gerçekte, seçimlerde belirlenen amaç ve ilkelerle yakından ilişkilidir (Buran, 2005, s. v-vii).

Seçim sistemi, halkın meclisteki temsilcilerinin belirlemesini sağlayan ve seçime yönelik temel kural ve uygulamaları gösteren önemli bir teknik uygulamadır (Varlık ve Ören, 2001, s. 23). Dünyada uygulanmakta olan birçok seçim sistemi bulunmakla birlikte bu sistemler farklı anlamlar taşımaktadır. Seçim sistemleri genel olarak, çoğunluk seçim sistemi, nispi seçim sistemi ve karma seçim sistemi olmak üzere üç temel gruba ayrılmaktadır. Özellikle çoğunluk ve nispi seçim sistemlerinin birçok alt türü olduğundan seçim sistemlerinin kısaca ele alınması tercih edilmiştir. Söz konusu üç temel seçim sistemine değinmek gerekirse;

a) *Çoğunluk Seçim Sistemi*: Adından da anlaşılacağı üzere çoğunluk seçim sistemi, temel olarak en fazla oy alan parti ya da adayın seçimi kazanması anlamına gelmektedir. Bu seçim sisteminde daha az oy olan parti ya da adaylar ise seçimi tamamen kaybetmektedir. Çoğunluk seçim sisteminin uygulamada üç farklı önemli biçimi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla, “basit çoğunluk seçim sistemi”, “mutlak çoğunluk seçim sistemi” ve “belirli oranlarda çoğunluk seçimi sistemi” şeklinde sayılabilir.

*Basit Çoğunluk (Nispi Çoğunluk-Oransal Çoğunluk) Seçim Sistemi*’nde miktarlar ya da oranların birbirlerine göre en büyük olan anlatılmaktadır. Başka bir ifadeyle bir seçim sistemi olarak basit çoğunluk, listeye ve kütüğe yazılı seçmenlerin ya da bunlardan oy kullananların sayısı ne olursa olsun diğerlerine göre en çok oy alan adayın (ya da partinin) seçilmesidir. Bu seçim sisteminde yalnızca oy dağılımı karşılaştırıldığı için ikinci bir tura ihtiyaç duyulmadan daha ilk turda sonuç alınmakta ve seçimi kazanan belli olmaktadır (Sezen, 2000, s. 164). Parti ya da adayın seçimi kazanabilmeleri için nitelikli bir çoğunluk şartı söz konusu olmadığı için bu seçim sistemine nispi çoğunluk seçim sistemi de denilmektedir (Farrel, 2011, s. 13). Bu seçim sistemi de kendi arasında “tek isimli tek turlu (dar bölge sistemi) çoğunluk seçim sistemi” ve “listeli tek turlu (geniş bölge sistemi) çoğunluk seçim sistemi” olmak üzere iki ayrı gruba ayrılmaktadır.

Tek isimli tek turlu çoğunluk seçim sisteminde, seçim bölgesinde kullanılan ve geçerli olan oyların en fazlasını alan aday seçilmiş sayılmaktadır. Seçim çevresinde kullanılan oyun ne kadar olduğu ve kazanan adayın da ne kadar oy aldığı dikkate alınmamaktadır. Oldukça basit olarak ifade edilen bu sistemde seçim sonucu, genel olarak bir partinin mecliste çoğunluğu sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Listeli tek turlu çoğunluk seçim sisteminde ise partilerin seçmenlere sunmuş oldukları aday sayısı, o çevreden seçilecek olan milletvekili sayısı ile eşittir. Seçmenler, oy pusulasını liste şeklinde kullandıkları için buna listeli seçim denilmekte, birçok adaya oy verdikleri için de çok seçimli seçim uygulaması şeklinde de ifade edilmektedir. Tek turlu listeli çoğunluk seçim sistemi, Türkiye’de de 1946 ve 1960 yılları arasında yapılan seçimlerde uygulanmıştır. Bu seçim sistemine göre, bir seçim bölgesinde geçerli olan oyların basit çoğunluğu elde eden partilerin listeleri, belirlenen milletvekili sayısı kadar milletvekili çıkarma hakkını elde etmekteydi (Sezen, 2000, s. 164-167).

*Mutlak Çoğunluk (Salt Çoğunluk) Seçim Sistemi*’nde ise seçimi kazanmak için siyasi parti listelerinin ya da bağımsız adayların, seçim çevresi ya da çevrelerinde kullanılan geçerli oyların yarısından bir fazlasını alması gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle, oy verme sürecinde geçerli olan oyların yarısından bir fazlasını alan temsilci ya da temsilcilikleri kazanmaktadır. Bu yüzden mutlak çoğunluk seçim sistemi, basit çoğunluk seçim sistemine göre “temsilde adalet” ilkesine daha uygundur. Ancak mutlak çoğunluk seçim sisteminde, tüm seçim çevrelerinden beklenen çoğunluğun elde edilememesinden dolayı iki ya da daha fazla turlu bir seçim gerektirmesi, bu seçim sisteminin en olumsuz yönünü oluşturmaktadır. Bu seçim sisteminde tur sayısı, çoğu uygulamada iki tur ile sınırlı tutulduğundan “iki turlu seçim sistemi” olarak da adlandırılmaktadır (Buran, 2005, s. 61). Mutlak çoğunluk seçim sistemi de kendi içerisinde “tek adlı (dar bölge) mutlak çoğunluk seçim sistemi” ve “listeli mutlak (geniş bölge sistemi) çoğunluk seçim sistemi” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Tek adlı mutlak seçim sisteminde adaylardan birinin oyların yarısından fazlasını almasıyla sonuçlanmaktadır. Adaylardan birinin bunu sağlaması halinde ikinci tura gerek kalmamaktadır. Ancak adaylardan hiçbirisi hiçbir turda bu orana da ulaşamayabilmektedir. Böyle bir durumda tur sayısı çoğalmakta ve belli turdan sonra da aday sınırlamasına ya da oransal olarak çoğunluğun yeterli görülmesi yöntemine başvurulabilmektedir. Listeli mutlak çoğunluk seçim sisteminde ise seçim çevresi genişlemekte ve genel olarak il düzeyine çıkmaktadır. Birden fazla milletvekili seçilecek bir seçim bölgesinde seçmenler, oy pusulalarına belirlenen sayı kadar aday adını yazarak oylarını kullanmaktadırlar. Liste

şeklinde atılan oylar değerlendirilmekte ve döküm yapılmaktadır. Geçerli oyların salt çoğunluğu alan adaylar seçilmiş sayılmaktadır (Sezen, 2000, s. 168). Çoğunluk seçim sisteminin iki ya da fazla türlü olarak uygulanması, salt çoğunluğu sağlayan parti ya da adayın seçileceğinden bu seçim sistemi genel olarak demokrasiye daha uygun görülmektedir.

*Belirli Oranlarda (Yarı Belirlenmiş) Çoğunluk Seçim Sistemi*'nde ise kullanılan ve geçerli olan oyların ya da kayıtlı seçmenlerin oylarının belirli bir oranının tutturulması gerekmektedir. Bu oran, seçim kanunlarıyla belirlenmektedir. Belirli oranların konmasındaki amaç, adayın çok az oy almasının önüne geçmektir. Bu seçim sistemi, milletvekilli (parlamento) seçimlerinden daha çok Cumhurbaşkanı seçimleri, Anayasa değişiklikleri ve referandum (halk oylamaları) gibi önemli seçimler için kullanılmaktadır (Öztekın, 2000, s. 172). Bu tür seçim yöntemlerinden kanun ile belirlenen oranlar, genel olarak 2/3, 3/4 ya da 3/5 şeklinde olmaktadır. Bu seçim sistemi, Türkiye'de özellikle yerel yöneticilerin seçimlerinde tercih edilmektedir.

*b) Nispi Seçim Sistemi:* Çoğunluk seçim sistemlerinde kullanılan oyların yarısından bir fazlasını alan partilerin ülkeyi yönetmeleri, geriye kalan partilerin ise yönetim sürecinde yer alamamaları bu seçim sistemlerinin genel olarak demokrasiye ve temsil ilkesine uygun olmadığı söylenebilir. Çoğunluk seçim sistemlerine bir tepki olarak geliştirilen nispi seçim sistemi ise seçimlere katılan partilere aldıkları oy oranına göre temsil hakkı sağlamaktadır.

Nispi seçim sistemlerinde, sınırlı oy yöntemi, yığılmalı oy yöntemi, basamaklı oy yöntemi, puanlama yöntemi, devredilebilen oy yöntemi, tek devredilemez oy yöntemi, değişmez tek sayı yöntemi, en az oy yöntemi, ulusal seçim sayısı yöntemi, çevre seçim sayısı yöntemi, geliştirilmiş seçim sayısı yöntemi, d'Hondt yöntemi ve sainte-lagua yöntemi, tek barajlı seçim sistemi ve çift barajlı seçim sistemi olmak üzere birçok seçme ve uygulama yöntemleri bulunmaktadır. Ancak bu seçim yöntemlerinin hepsine değinilmesi halinde çalışmanın sınırı aşılacaktır. Bu yüzden nispi seçim yöntemleri arasında yer alan ve yaygın olarak kullanılan "ulusal seçim sayısı yöntemi", "çevre seçim sayısı yöntemi" ve "d'Hondt Yöntemi" kısaca ele alınacaktır.

*Ulusal Seçim Sayısı Yöntemi*'nde ülke genelinde seçilmesi planlanan temsilci sayısı önceden (Örneğin, 400) belirlenmektedir. İlk etapta, ülke genelinde kullanılan geçerli oylar (Örneğin, 20.000.000); çıkarılacak olan temsilci sayısına (400) bölünerek; elde edilen sayıya (50.000) siyasi partilerin ve bağımsızların aldıkları oylar bölünür. İkinci etapta, ülke genelinde belirlenmemiş olan temsilcilikler seçim çevrelerindeki artan oylara; en büyük artık olan en yüksek oya ya da ulusal artık yöntemlerinden birine göre dağıtılır. Ulusal seçim sayısında en

yüksek oy yönteminin uygulanması büyük ölçüde anlamsız olacaktır. Bu seçim sisteminin en olumlu tarafı temsilde adaleti en üst düzeyde sağlamasıdır. Olumsuz tarafı ise seçim çevrelerinin temsil edilmesinde nüfus ve seçmen sayısı yerine; seçimlerde oy kullanan seçmen sayısının ölçüt olarak alınmasıdır. Bu durum mükerrer oy kullanmasına neden olabilmektedir. Bir diğer olumsuz tarafı da seçim sonuçlarının geç alınmasıdır (Buran, 2005, s. 75-76). Bu seçim sisteminin temel amacı olarak ise “temsilci olarak bulunanların eşit oranda temsil edilmesinin sağlanması” gösterilebilir.

*Çevre Seçim Sayısı Yöntemi*’nde gerek ülke genelinde olsun gerekse seçim çevrelerinde olsun çıkarılacak temsilci sayısı önceden belirlenmektedir. Bu seçim sisteminde kullanılan geçerli oylar, seçim bölgesinden çıkarılacak milletvekili sayısına bölünerek seçim sayısı belirlenmektedir. Siyasi partilerin ve varsa bağımsız adayların almış oldukları geçerli oylar bu sayıya bölünerek seçilen temsilcilikler belirlenmektedir. Seçim çevrelerinin çıkaracakları temsilci sayıları önceden belirlendiğinden; seçimlere katılım oranı çıkarılacak temsilci sayısını etkilememektedir (Buran, 2005, s. 76-77).

*d’Hondt Seçim Yöntemi* ise Avrupa’da en çok kullanılan nispi seçim sistemi yöntemlerinin başında gelmektedir (Gallagher, 1991, s. 34). Bu seçim sisteminde siyasi parti adaylarının ve bağımsız adaylarının aldıkları oylar, çıkarılacak milletvekili sayısına kadar sırasıyla bire, ikiye, üçe, dörde vd. bölünmektedir. Örneğin seçim bölgesinden 5 milletvekili çıkarılacaksa bölme işlemi beşe kadar devam etmektedir. Aşağıdaki tabloda da d’Hondt seçim yönteminin bir örneği gösterilmektedir.

**Tablo 1.** d’Hondt Seçim Yöntemi Örneği

Parti	Aldığı Geçerli Oy	1. Bölme	2. Bölme	3. Bölme	4. Bölme	5. Bölme	Milletvekili
A	90.000	90.000 (1)	45.000 (4)	30.000	22.500	18.000	2
B	70.000	70.000 (2)	35.000 (5)	23.333	17.500	14.000	2
C	46.000	46.000 (3)	23.000	15.333	11.500	9.200	1
D	30.000	30.000	15.000	10.000	7.500	6.000	-
E	22.000	22.000	11.000	7.333	5.500	4.400	-

Tabloda da görüldüğü üzere, sonuçlar büyükten küçüğe doğru sıralanmaktadır. Seçim bölgesinden 5 milletvekili seçileceği için bölme işlemi beşe kadar devam etmiştir. Bu sonuçlara göre A Partisi’nden 2, B Partisi’nden 2 ve C Partisi’nden 1 milletvekili kazanırken,

D ve C Partilerinden kazanan çıkmamıştır. Türkiye’de de uygulamakta olan bu seçim sistemi yönteminin çift barajlı ve tek barajlı olmak üzere farklı türleri de bulunmaktadır. D’Hondt seçim sisteminde sonuçlar genel olarak büyük partilerin lehine sonuçlanmaktadır. Küçük partiler ise genel olarak aday gösterme hakkını elde edememektedir. Dolayısıyla bu seçim sistemi, yönetimde istikrarın sağlanmasını amaçlasa da temsilde adaleti tam sağlayamadığı gerekçesiyle önemli eleştirilere neden olabilmektedir.

c) *Karma Seçim Sistemleri*: Çoğunluk seçim sistemlerinin sakıncalarının ortadan kaldırılması ya da azaltılması düşüncesiyle bulunan nispi seçim sistemleri de kendi içerisinde ve çok değişik uygulama yöntem ve çeşitleriyle az da olsa birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. İşte bu sakıncaları azaltabilmek düşüncesiyle hem çoğunluk hem de nispi seçim sistemlerinin olumlu tarafları alınarak oluşturulan seçim sistemine karma seçim sistemleri denilmektedir. Bu seçim sisteminde ya çoğunluk seçim sisteminin ya da nispi seçim sisteminin ağırlığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle her iki sistemin ortak özelliğini taşımamaktadır. Karma seçim sistemi, iddialı bir şekilde başlamasına rağmen çok fazla yaygınlaşmadığı ve yeterince uygulama alanı da bulamadığı bilinmektedir (Öztek, 2000, s. 180).

Karma seçim sistemlerine, Almanya’da 1945 yılından beri uygulanan “kişiselleştirilmiş çift oylu seçim sistemi”, Fransa’da uygulanan “birleşik listeli nispi temsil seçim sistemi” ve Türkiye’de geçmiş dönemlerde uygulanan “çift barajlı d’Hondt seçim sistemi” ile “onda birlik barajlı d’Hondt seçim sistemi” örnek verilebilir (Sezen, 2000, s. 208). Ancak Türkiye’de genel seçimlerde uygulanan yüzde on seçim barajı, 2022 yılında yüzde yediye indirilmiştir.

### 3. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN SEÇİM SİSTEMLERİ

Türkiye’deki yerel seçimler, 1980 öncesinde dört yılda bir yapılmaktaydı. Ancak 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte yerel seçimler, beş yılda bir yapılmaya başlanmıştır. Yerel yönetimlerin seçim sistemlerine değinmeden önce, Türkiye’de uygulanan genel seçim sistemlerinin kavramsal çerçevesi üzerinde de kısaca durmak gerekmektedir.

Meclis seçimleri ilk defa Osmanlı Devleti döneminde 1877 yılında yapılmış ve günümüze kadar da birçok seçim sistemi uygulanmıştır. Osmanlı Devleti döneminde yapılan seçimlerin tamamında, Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise 1943 yılında yapılan seçim dönemlerine kadar iki dereceli seçim sistemi uygulanmıştır. 1946 seçimlerinden önce çıkarılan 1946 tarihli “4320 sayılı Kanun” ile tek dereceli seçim sistemine geçilmiş ve iki dereceli seçim sistemine son verilmiştir (Tuncer, 2014, s. 3).



Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren birçok seçim sistemi uygulansa da gerçek anlamda seçimlerin 1945 yılından sonra çok partili hayata geçilmesiyle birlikte başladığı söylenebilir. Aşağıdaki tabloda da 1946’da yapılan genel seçimlerden, 2018 yılına kadar yapılan genel seçimlere kadar uygulanan seçim sistemleri gösterilmektedir.

**Tablo 2.** Türkiye’de 1946-2018 Yılları Arasından Uygulanan Seçim Sistemleri

Seçim Sistemi	Uygulanan Seçim Yılı
Liste Usulü Çoğunluk	1946
Liste Usulü Çoğunluk	1950
Liste Usulü Çoğunluk	1954
Liste Usulü Çoğunluk	1957
D’Hondt Sistemi - Çevre Barajlı	1961
Milli Bakiye	1965
D’Hondt Sistemi - Barajsız	1969
D’Hondt Sistemi - Barajsız	1973
D’Hondt Sistemi - Barajsız	1977
D’Hondt Sistemi - Çift Barajlı (Ülke ve Bölge)	1983
D’Hondt Sistemi - Çift Barajlı + Kontenjan	1987
D’Hondt Sistemi - Çift Barajlı + Kontenjan	1991
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	1995
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	1999
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	2002
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	2007
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	2011
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	7 Haziran 2015
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	1 Kasım 2015
D’Hondt Sistemi - Ülke Barajlı	2018

**Kaynak:** (Uslu ve Turhan, 2020, s. 331-332)’den esinlenilmiştir.

Tabloda da görüldüğü üzere, Türkiye’de 1946 yılından 2018 yılına kadar birçok farklı seçim sistemi uygulanmıştır. Bu uygulanan seçim sistemlerinden *Liste Usulü Çoğunluk Sistemi*, en çok büyük partilere avantaj sağlandığı gerekçesiyle uzun bir süre tartışılmıştır. Bu seçim

sisteminde, partiler kendi milletvekili listesini hazırlardı ve o seçim çevresinde en çok oyu alan partinin listesi kazanırdı. *Milli Bakiye Sistemi*, yalnızca 1965 yılında yapılan seçimde uygulandı. Uygulanan bu seçim sistemi en çok oyu az olan partilere yaramaktaydı. Bu sistem çerçevesinde seçim çevresinde sonuçlara etkisi olmayan oylar Türkiye genelindeki partilere dağıtılmaktaydı. Bu sayede oyu az olan partiler de milletvekili çıkarma şansı elde etmekteydiler. Nispi temsil sisteminin en önemli ve yaygın türlerinden biri olan *d'Hondt sistemi*, Belçikalı olan matematikçi Victor D'Hondt tarafından geliştirilmiş ve bu seçim sistemi Türkiye'de 1961 yılından (1965 seçimleri hariç) günümüze kadar uygulanmaya devam etmektedir. Bu seçim sistemi kendi arasında ülke ya da bölge barajlı ve barajsız olmak üzere üçe ayrılmaktadır. *Barajsız* sisteminde, herhangi bir kritere başvurulmadan, bölünmeyle elde edilen oy sayılarına göre dağıtım yapılmaktadır. *Bölge Barajı* sisteminde, her seçim bölgesinde bir partinin milletvekili çıkartabilmesi için oy sayısı, oranı ya da ondalık birim olarak bir baraj belirlenmekte ve bu baraj altında kalan partilerin oyları hesaplanmamaktadır. *Ülke Barajı* sisteminde ise ülke genelinde bir baraj belirlenmekte ve barajın altında kalan partiler ve ittifaklar milletvekili çıkaramamaktadır (Köker, 2018, s. 1). Türkiye'de 1995 genel seçimlerinden 2018 genel seçimlerine kadar özellikle siyasal istikrarın sağlanması için yüzde on ülke barajlı d'Hondt sistemi uygulanmakta iken, uygulanan yüzde on seçim barajı, 2022 yılında yüzde yediye indirilmiş ve gelecek genel seçimlerde yüzde yedi ülke barajını öngören d'Hondt seçim sistemi uygulanacaktır. Ancak bu yeni düzenlemenin yerel seçimlerde geçerli olmaması, yerel demokrasi ve katılım yönlerinden önemli tartışmaların ortaya çıkmasına ve eleştirilere neden olabilecektir.

1982 Türk Anayasasınının 127. maddesinde de belirtildiği üzere, yerel yönetimler, il, belediye ve köy birimlerinden oluşmaktadır. Kamu tüzel kişiliğine sahip olan bu birimler, yerel halkın ortak ihtiyaçlarını en etkin ve verimli şekilde karşılamak üzere kurulmuştur. Kuruluş esasları kanun ile belirtilmekte, karar organları da seçmenler tarafından seçilmektedir. Kamu yönetiminin en önemli ve vazgeçilmez parçalarından biri olan yerel yönetim birimleri, demokratikleşme eğilimlerin ve yerel katılımın ön plana çıktığı bu süreçte her geçen gün daha da önemli bir hale gelmektedirler. Yerel yönetimlerden beklenen demokratikleşme eğilimlerinin gerçekleştirilmesini sağlayan en önemli faktörlerinden birisi ise yerel seçimlerdir.

Türkiye'de yerel seçimler, 1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun" una göre yapılmaktadır. Bu Kanununun 1.maddesine göre yerel seçimler, belediye başkanı, belediye meclis üyelerinin

seçimi, il genel meclis üyelerinin seçimi ve mahalle ve köy muhtarları ile köy ihtiyar heyeti ve köy ihtiyar meclisi üyelerinin seçimi olmak üzere gruba ayrılmaktadır. Belediye başkanlığı ve köy muhtarlığı seçiminde çoğunluk sistemi uygulanırken, belediye meclisi ve il genel meclisi üyelerinin seçiminde ise yüzde on barajlı nispi temsil sistemi uygulanmaktadır (2972 sayılı Kanun, md. 2).

İl özel idarelerinin yönetiminde, vali, il genel meclisi ve il encümeni olmak üzere üç önemli organı yer almaktadır. İl özel idaresinin hem başı hem de tüzel kişiliğinin temsilcisi olan Vali, doğrudan Cumhurbaşkanlığı kararıyla atanırken, il genel meclis üyeleri ise beş yıllığına seçilmekte ve seçimleri yüzde on barajlı nispi temsil sistemine uygun olarak genel oy, gizli, eşit, tek dereceli, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmektedir (2972 sayılı Kanun, md. 2). Seçilme yeterliliğine sahip olan vatandaşlar, il genel meclisi üyeliğine aday olabilmektedirler.

İl genel meclis, il özel idarelerinin karar organı olarak görev yapmakta ve üyeleri ilçeler adına seçilmektedir. Dolayısıyla her ilçe bir seçim bölgesidir (Toprak, 2006, s. 39). İl genel meclis üyelikleri son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre hesaplanmaktadır (2972 sayılı Kanun, md. 5)<sup>3</sup>. Asıl üyelik ve aynı sayıda olan yedek üyeler içinde hesaplama yapılmaktadır. 2972 sayılı Kanunu'nun 5.maddesine göre, nüfusu 100.000'den fazla olan ilçelerde her 100.000 nüfus için hem bir asıl üye hem de bir yedek üye eklenmektedir. Nüfus 100.000'e bölünürken artık sayının 50.000'den az olması halinde hesaba katılmamakta, 50.000'den fazla olması halinde ise artık sayıya da hem bir asıl hem de bir yedek üye hesap edilmektedir.

İl özel idaresinin hem danışma hem de karar organı olarak görevlendirilen il encümeni ise her yıl valinin başkanlığında, genel sekreter ve il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin birim amirleri arasından seçeceği iki üyeden oluşmaktadır (5302 sayılı Kanun, md. 25).

Belediye yönetimlerinde de belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni olmak üzere üç önemli organı yer almaktadır. Bu organlardan yürütme görevini gören belediye başkanı, belediye yönetimin hem başı hem de tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye

---

<sup>3</sup> İl genel meclis üyelikleri için son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre;  
Nüfusu 25.000'e kadar olan ilçelerde 2 üye,  
Nüfusu 25.001'den 50.000'e kadar olan ilçelerde 3 üye,  
Nüfusu 50.001'den 75.000'e kadar olan ilçelerde 4 üye,  
Nüfusu 75.001'den 100.000'e kadar olan ilçelerde 5 üye şeklinde hesaplanmaktadır.

başkanları, çoğunluk seçim sistemine göre beş yıllığına seçilmektedir. Belediye başkanları, 1963 yılına kadar doğrudan belediye meclisleri tarafından seçilirken, 1963 yılından sonra ise ilgili kanunda belirtilen seçmenler tarafından seçilmeye başlanmıştır.

Belediyelerin karar organı olarak görev yapan belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeliği seçiminde de olduğu gibi beş yıllığına seçilmekte ve seçimleri yüzde on barajlı nispi temsil sistemine göre genel oy, gizli, eşit, tek dereceli, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmektedir (2972 sayılı Kanun, md. 2). Belediye meclis üye sayısı, nispi temsil sisteminin en önemli ve yaygın türlerinden biri olan d'Hondt yöntemiyle hesaplanmakta ve bağlı bulunduğu yerin nüfusuna göre değişebilmektedir. Ancak belediye meclis üye sayısı dokuzdan az olamamaktadır. Belediye meclis üyelikleri için son genel nüfus sayım sonuçlarına göre hesaplama yapılmaktadır (2972 sayılı Kanun, md. 5)<sup>4</sup>.

Asıl üyelik ve aynı sayıda olan yedek üyeler içinde hesaplama yapılmaktadır. Buna göre, büyükşehir belediye meclisinde yer alacak üye sayısı, büyükşehir belediye meclisleri belediye sınırları içerisinde kalan ilçe seçim bölgeleri için belirlenen belediye meclislerinin üye sayısının her ilçe için beşte birinin alınmasıyla bulunacak toplam sayı kadar üyeden meydana gelmektedir (2972 sayılı Kanun, md. 6). Siyasi partiler aldıkları oylara orantılı olacak şekilde belediye meclisinde üyeye sahip olmaktadır.

Belediyelerin hem karar hem de danışma organı niteliğinde görev yapan belediye encümeni ise her yıl belediye başkanının başkanlığında, il belediyeleri ve nüfusu 100.000 üzerinde olan belediyelerde, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşturulmaktadır (5393 sayılı Kanun, md. 33). Dolayısıyla belediye encümeni hem atanmışlardan hem de seçilmişlerden oluşmaktadır.

Köy yönetimlerinde ise köy muhtarı, köy derneği ve köy ihtiyar meclisi olmak üzere üç önemli organ yer almaktadır. Köyün yürütme organı olan köy muhtarı, köydeki seçmenler tarafından çoğunluk seçim sistemine göre beş yıl için seçilmektedir. Köy derneği ise köydeki

---

<sup>4</sup> Belediye meclis üyelikleri için son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre;

Nüfusu 10.000'e kadar olan beldelerde 9 üye,

Nüfusu 10.001'den 20.000'e kadar olan beldelerde 11 üye,

Nüfusu 20.001'den 50.000'e kadar olan beldelerde 15 üye,

Nüfusu 50.001'den 100.000'e kadar olan beldelerde 25 üye,

Nüfusu 100.001'den 250.000'e kadar olan beldelerde 31 üye,

Nüfusu 250.001'den 500 000'e kadar olan beldelerde 37 üye,

Nüfusu 500.001'den 1.000.000'a kadar olan beldelerde 45 üye,

Nüfusu 1.000.000'dan fazla olan beldelerde 55 üye şeklinde hesaplanmaktadır.

kadın ve erkek seçmenlerden oluşmaktadır. Köyün hem karar hem de denetim görevini yürüten köy ihtiyar meclisi ise “seçimle gelen üyeler” ve “doğal üyeler” olmak üzere iki gruptan meydana gelmektedir. 2972 sayılı Kanununun 31. maddesine göre, seçilme yeterliliğine sahip olan ve köyde en az 6 ay oturan her Türk vatandaşı köy ihtiyar meclisinde yer alabilmektedir. Köy öğretmeni ve köy imamı ise köy ihtiyar meclisinin doğal üyeleridir.

Türkiye’de genel seçimlerde uygulanan yüzde on barajlı d’Hondt nispi temsil sistemi, özellikle demokratik hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle uzun yıllardır tartışılmaktadır. Genel seçimlerde uygulanan yüzde on seçim barajının, 2022 yılında yüzde yediye düşürülmesi ile birlikte temsil ve katılımı önemli değişikliklerin meydana gelmesi beklenmektedir. Yerel demokrasinin bir gereği olarak, yerel seçimlerde de seçim barajının en az yüzde yediye indirilmesi gibi bir düzenlemenin gerçekleşmesi halinde özellikle yerel katılım ve temsil açısından olumlu sonuçlar meydana gelebilecektir.

#### **4. SEÇİM BARAJININ DÜŞÜRÜLMESİNİN YEREL KATILIMA ETKİSİ**

Seçim barajı, mecliste yer alacak olan siyasi partilerin ya da bağımsız adayların belirlenmesini sağlayan ve tartışmalara neden olan önemli bir uygulamadır. Siyasi partilerin ya da adayların mecliste temsil edilebilmeleri için belirlenen baraj eşiğini geçmeleri gerekmektedir. Seçim sistemleri belirlenirken genel olarak, “temsilde adalet ve yönetimde istikrar” ilkesine hizmet etmeyi amaçlasalar da Türkiye’de olduğu gibi uygulanan yüksek barajlı seçimler, temsilde adaleti zedeleyebilmektedir.

Türkiye’de 1980 askeri darbesinden sonra kabul edilen 1983 tarihli ve 2839 sayılı “Milletvekili Seçimi Kanunu” ile birlikte seçim barajı yüzde on olarak belirlenmiştir. Ancak bu uygulamadan dolayı her seçimde milyonlarca oy mecliste temsil edilememektedir. Nitekim 1983 yılından 2018 yılına kadar yapılan 11 genel seçime (1983–0, 1987–4.749.232, 1991–141.090, 1995–4.062.145, 1999–5.984.516, 2002–14.292.951, 2007–4.567.237, 2011–1.957.974, 2015–2.959.997, 2015–1.300.214, 2018–340.128) de bakıldığında 40 milyondan fazla oyun baraj nedeniyle mecliste temsil edilemediği görülmektedir. Bu baraj engeline rağmen Türkiye, OECD ülkeleri arasında vatandaşların seçime katılım oranı en yüksek ülkelerden birisi (140journos.com, 2018) olmaya devam etmektedir.

Türkiye'nin uzun yıllar yüzde on ile dünyadaki en yüksek seçim baraj uygulamasına sahip olması (Toker, 2008, s. 27), bu uygulamanın demokrasi açısından sorgulanmasına neden olmuştur. Bugün dünyanın birçok ülkesinde seçim barajları uygulanmaktadır. Ancak bu ülkelerde uygulanan seçim baraj yüzdelerinin 0-5 arasında değiştiği görülmektedir. Aşağıdaki

tabloda da görüldüğü üzere, Türkiye, 2022 yılında genel seçimlerde uygulanan seçim baraj uygulamasını yüzde ondan, yüzde yediye düşürmesine rağmen, Rusya (%7) ve Lihtenştayn (%8) ile birlikte en yüksek baraj uygulamasına sahip ülke olmaya devam etmektedir.

**Tablo 3.** Dünyanın Farklı Ülkelerinde Uygulanan Seçim Barajı

Ülke	Tek Partiler İçin	Diğer Tipler İçin
Hollanda	%0,667	
Danimarka	%2 ya da doğrudan görev	
Filipinler	%2	
Arjantin	%3	
Bosna Hersek	%3	
Arnavutluk	%3	%5 (çok partili ittifaklar için)
Yunanistan	%3	
Karadağ	%3	
İsrail	%3,25	
San Marino	%3,5	
Kıbrıs Cumhuriyeti	%3,6	
İtalya	Milletvekilleri: %4 (ülke) Senato: %8 (bölgesel düzeyde)	Milletvekilleri: Koalisyonlardaki partiler %2, koalisyonlar %10 Senato: Koalisyonlardaki partiler %3, koalisyonlar %20
Bulgaristan	%4	
Avusturya	%4	
Hırvatistan	%5	
Belçika	%5	
Norveç	%4	
İsveç	%4	
Slovenya	%4	
Kuzey Kıbrıs	%5	
Estonya	%5	
Çek Cumhuriyeti	%5	

Gürcistan	%5	%7 (bölgesel seçimler için)
Almanya	%5	
İzlanda	%5(yalnızca telafi edici koltuklar için)	
Kosova	%5	Etnik azınlıklar için geçerli değil
Macaristan	%5	%10 (ikili partili ittifak), %15 (çok partili ittifak)
Letonya	%5	
Litvanya	%5	
Polonya	%5	%8 (koalisyon)
Moldova	%5	%3 (bağımsız), %12 (koalisyon)
Slovakya	%5	
Romanya	%5	%10 (koalisyon)
Sırbistan	%5	
Ukrayna	%5	
Rusya	%7	
<b>Türkiye</b>	<b>%7</b>	Bağımsız adaylar için geçerli değil
Lihtenştayn	%8	

**Kaynak:** (tr.wikipedia.org, 2022)’den esinlenerek tablo oluşturulmuştur.

Türkiye’de genel seçimlerde seçim barajının yüzde ondan, yüzde yediye indirilmesi demokrasi açısından son derece önemli ve olumlu bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak demokrasinin önemi ülke düzeyinde ne ise yerel düzeyde de aynıdır. Dolayısıyla genel seçimlerde uygulanacak olan yüzde yedi barajının yerel seçimlerde de uygulanması için gerekli düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Uygulanan yüzde on seçim barajıyla özellikle küçük partilerin mecliste temsil edilmesi engellenerek istikrarın sağlanması amaçlansa da bu uygulamanın uzun yıllardır temsilde adalet ilkesine zarar veren bir mekanizma olduğu söylenebilir.

Türkiye’de yerel seçimlerde seçim barajının yüzde yediye düşürülmesi halinde, yerel yönetimlerdeki katılımı da doğrudan etkileyebilecektir. Yapılacak yeni düzenlemeyle birlikte özellikle il genel meclisi ve belediye meclisi üyelerinin seçim sisteminde önemli değişiklikler meydana gelebilecektir. Bilindiği üzere, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri için yapılan seçimlerde, yüzde on barajlı d’Hondt yöntemli nispi seçim sistemi uygulanmaktadır.

Bu seçim sisteminde yüzde on barajının altında kalan partiler ne il genel meclisi ne de belediye meclisi üyeleri için aday gösterme hakkını elde edememektedir. Ancak yerel seçimlerde de seçim barajının yüzde yediye düşürülmesi halinde, yüzde yedi oy alan partiler de hem il genel meclisi üyeliğine hem de belediye meclisi üyeliğine aday gösterebileceklerdir. Yeni düzenleme, il genel meclisini ve belediye meclisini etkileyebileceği gibi, il encümenini ve belediye encümenini de dolaylı şekilde etkileyebilecektir. Nitekim il encümenin üç üyesi, il genel meclisi üyeleri arasından seçilmektedir. İl encümeninin yanı sıra hem il belediyelerinde hem de nüfusu 100.000'i geçen belediyelerde bir yıllığına seçilen yedi belediye encümeninin üçü de belediye meclisi üyeleri arasından seçilmektedir. Dolayısıyla il genel meclisi ve belediye meclisi üyelerinde meydana gelebilecek değişiklikler hem il encümenini hem de belediye encümenini dolaylı şekilde etkileyebilecektir.

Seçim barajının yerel seçimlerde de yüzde yediye düşürülmesi, yerel yönetimlerde özellikle temsilde adalet ilkesini olumlu etkileyebilecektir. Nitekim hem il genel meclisleri hem de belediye meclisleri yerel katılımın en önemli aktörlerinin başında gelmektedir. İl genel meclislerinde ve belediye meclislerinde farklı temsilcilerin olması ve katılım oranının yüksek olması, yerel demokrasi açısından da son derece önem arz etmektedir.

Siyasi yöneticiler, seçimle iş başına geldikleri için yapacakları faaliyetlerinden dolayı halka sorumludurlar. Yöneticiler hem aldıkları kararlarda hem de yürüttükleri hizmetlerde bu sorumluluk bilincini yansıtmak durumundadırlar. Aksi halde tekrar seçilmeleri mümkün görünmemektedir. Halk, özellikle yerel yönetim seçimlerinde oy verdikleri adayları tanıdıkları için rasyonel bir seçim yapmaktadırlar. Halk tarafından yapılan tercihin yanlış olması halinde bu yanlış bir kez olur, ikinci kez olmaz (Eryılmaz, 1994, s. 130) ya da süreklilik göstermez. Dolayısıyla yerel yönetim birimlerinde yer alan organların doğrudan yerel halkı temsil etmesi, yerel yönetimlerde yapılan faaliyetlerin yerel halkın hem isteklerine hem de sorularına cevap verecek şekilde olması ve halkın yerel yönetim faaliyetlerine doğrudan katılabilmesi yerel demokrasinin varlığı açısından da son derece önemlidir Negiz ve Akyıldız, 2012, s. 176).

Yerel yönetimler, halkın yönetim mekanizmalarına ve hizmetlere kolay ve doğrudan erişim sağlayabildiği birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yerel düzeyde yönetim sürecine katılma hem daha canlı hem de daha etkilidir. Türkiye'de yerel katılımı sağlayan en önemli mekanizmaların başında ise yerel seçimler gelmektedir. Yerel seçimlerde seçim barajının en az yüzde yediye düşürülmesi halinde yerel halkın farklı temsilcileri de mecliste yer alabilecektir. Dolayısıyla, yerel seçimleri düzenleyen kanunlarda yapılabilecek söz konusu



düzenleme ile hem yerel yönetimler olumlu şekilde etkilenebilecek hem de yerel demokrasi ve temsilde adalet ilkesine katkı sağlanabilecektir.

## 5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzün modern demokratik toplumlarında seçim ve seçim sistemlerinin yeri oldukça önem arz etmektedir. Seçim sistemleri, temel olarak, “temsilde adalet ve yönetimde istikrar” ilkesi çerçevesinde oluşturulmaktadır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde, seçimlere yönelik temel ilkeler ortak olmasına rağmen seçim yöntemleri birbirinden farklı olabilmektedir. Bazı ülkelerde çoğunluk seçim sistemi uygulanırken, bazı ülkelerde ise nispi temsil seçim sistemi tercih edilmektedir. Türkiye’de ise genel seçimlerde nispi temsil sisteminin en önemli ve yaygın türlerinden biri olan d’Hondt seçim yöntemi uygulanmaktadır.

Türkiye’de yapılan genel seçimlerde uzun bir süredir uygulanan yüzde on barajlı d’Hondt seçim yöntemi dünyadaki en yüksek seçim baraj uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygulanan bu yüksek barajlı seçim yöntemi uzun yıllar tartışılmış ve demokrasiye aykırı olduğu gerekçesiyle sorgulanmıştır. Dolayısıyla 2022 yılında genel seçimlerde uygulanan seçim barajının yüzde ondan yüzde yediye düşürülmesi yönündeki düzenlemenin, birçok olumlu sonuçları da beraberinde getirmesi beklenmektedir.

Türkiye’de hemen hemen her düzeyde yapılan seçimlerin öncesinde ve sonrasında hem seçim sistemlerine yönelik hem de seçim sonuçlarına yönelik önemli tartışmalar yaşanmaktadır. Bu tartışmalar hiç şüphesiz hem genel seçimler için hem de yerel seçimler için geçerlidir. Dolayısıyla seçim barajının yalnızca genel seçimlerde değil, yerel seçimlerde de düşürülmesi bu tartışmaların ortadan kaldırılması, demokrasinin ve katılımın gelişmesi açısından önem arz etmektedir. Günümüzde yerel yönetimler, demokrasinin en önemli birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetimler, halkın yönetim sürecine doğrudan katılmasını sağlayan birimler olmasının yanı sıra, aynı zamanda demokrasinin yerleşmesi ve gelişebilmesi açısından da son derece büyük önem arz etmektedirler. Türkiye’de yerel seçimlerde seçim barajının yüzde ondan, yüzde yediye düşürülmesi halinde yerel meclislerde azınlıkta kalan siyasi görüş ve düşüncelerin temsil edilebilmesi ve yönetime katılabilmesinin yolu açılabilecektir.

Yerel seçimlerde seçim barajının düşürülmesi halinde özellikle il genel meclisi ve belediye meclisi üyelerinin seçim sisteminde önemli değişiklikler meydana gelebilecektir. Bilindiği üzere hem il genel meclisi hem de belediye meclisi üyeleri için yapılan seçimlerde, yüzde on barajlı d’Hondt yöntemli nispi seçim sistemi uygulanmaya devam etmektedir. Uygulanan bu

seçim sisteminden dolayı yüzde on baraj altında kalan partiler ne il genel meclisi ne de belediye meclisi üyeleri için aday gösterme hakkını elde edememektedir. Bu durum, temsilde adalet ilkesinin de zedelemesine neden olmaktadır. Seçim barajının yüzde yediye indirilmesi halinde hem il genel meclisi üyeliğinde hem de belediye meclisi üyeliğinde halkın oylarını temsil eden farklı partilerden de üye olması sağlanabilecektir. İl genel meclisi ve belediye meclisi üyelerinde meydana gelebilecek değişiklikler hem il encümenini hem de belediye encümenini de dolaylı şekilde etkileyecektir.

Yerel yönetimlerde, il genel meclisleri ve belediye meclisleri, yerel katılımı sağlayan en önemli aktörlerin başında gelmektedir. Bu meclislerde halkı temsil eden farklı adayların olması, temsilde adalet ilkesini de olumlu şekilde etkileyecektir. Günümüzde demokratik yapıyla ön plana çıkan ve örnek gösterilen Avrupa'nın birçok ülkesinde seçim baraj oranlarının genel olarak yüzde üç ve yüzde beş oranlarında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla genel seçimlerde seçim barajının yüzde yediye düşürülmesine rağmen Tablo 3'te de gösterildiği üzere, Türkiye (%7), Rusya (%7) ve Lihtenştayn (%8) ile birlikte en yüksek baraj uygulamasına sahip ülke olmaya devam etmektedir. Türkiye'de seçim barajlarının mümkün olan en alt düzeye düşürülmesi, bu tablonun değişmesine ve demokratik ülkeler sıralamasında daha üst sıralara yükselmesinde bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bir an önce yapılacak hukuki düzenlemelerin, bütün siyasi görüş ve düşüncelerin belli oranlarda temsiline izin veren demokratik bir yapının oluşturulmasına zemin hazırlaması gerekmektedir.

#### KAYNAKÇA

- Belediye Kanunu. (2005). *Resmi Gazete* (Sayı: 25874). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>.
- Buran, H. (2005). *Seçim sistemleri ve Türkiye için yeni bir seçim sistemi önerisi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cotteret, J. M. & Claude, E. (1991). *Seçim sistemleri* (Çev. A. Kotil.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eryılmaz, B. (1994). *Kamu yönetimi*. İzmir: Üniversite Kitabevi.
- Farrel, D. M. (2011). *Electoral systems a comparative introduction*. New York: Palgrave Macmillan Press.
- Gallagher, M. (1991). Proportionality, disproportionality and electoral systems. *Electoral Studies*, 10(1), 33-51.
- İl Özel İdaresi Kanunu. (2005). *Resmi Gazete* (Sayı: 25745). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf>.

- Köker, İ. (2018,). *Türkiye'de 1946'dan bugüne seçim sistemleri*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41981590> (Erişim tarihi 14.01.2023).
- Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun. (1984). *Resmi Gazete* (Sayı: 18285). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2972.pdf>.
- Negiz, N. ve Akyıldız, F. (2012). Yerel seçimlerde seçmenin tercihi üzerinde aday imajının etkisi: Uşak örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 171-199.
- Öztekin, A. (2000). *Siyaset bilimine giriş* (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sezen, S. (2000). *Seçim ve demokrasi* (2. Baskı). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Toker, C. (2008). Why is Turkey bogged down?. *Turkish Policy Quarterly*, 7(1), 25-28.
- Toprak, Z. (2006). *Yerel yönetimler* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- tr.wikipedia.org, (2022). *Seçim barajı*. Erişim adresi: [https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Se%C3%A7im\\_baraj%C4%B1&veaction=edit&section=1](https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Se%C3%A7im_baraj%C4%B1&veaction=edit&section=1) (Erişim tarihi: 18.01.2023).
- Tuncer, E. (2014). Çok partili dönemde seçimler ve seçim sistemleri. *TESAV*. Erişim adresi: <http://www.tesav.org.tr/wpcontent/uploads/2017/04/CokPartiliDonemdeSecimlerleSecimSistemleri.pdf> (Erişim tarihi: 20.01.2023).
- Türk Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>.
- Uslu, F. ve Turhan, N. (2020). Seçim sistemleri ve parti içi demokrasi: Kısa bir analiz. *Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 313-338.
- Varlık, Ü. ve Ören, B. (2001). *Seçim sistemleri ve Türkiye'de seçimler*. İstanbul: Der Yayınları.
- 140journos.com, (2018). *“Demokrasi şölenu” seçim barajı*. Erişim adresi: <https://140journos.com/demokrasi-soleni-secim-baraji-9d48b6be9bcf> (20.01.2023)